

MALMÖ HÖGSKOLA

Lärarutbildning
Kultur Språk Medier

**Examensarbete
15 högskolepoäng**

Nationell kultur och identitet i en lärobok i arabiska

En analys av en lärobok i arabiska som modersmål

*National culture and identity in an Arabic
Textbook*

Tamim Amar

Lärarexamen 270 hp

Arabiska med didaktisk inriktning

2009- 05- 25

Examinator: Gun Hägerfelth

Handledare: Anna Arnell

Sammandrag

Läroböcker som används i undervisningen i arabiska som modersmål importeras från arabiska länder, bland annat Syrien, Libanon och Jordanien. På grund av stora skillnader mellan utbildningar och undervisningsmetoderna i arabiska skolor och i svenska skolor vill jag genom min uppsats undersöka och analysera en av dessa böcker som används i undervisningen här i Sverige.

Det övergripande syftet med min uppsats är att undersöka hur den arabiska kulturen och identiteten representeras i läroboken *"Al qeraa al arabia"*, som används i undervisning i arabiska som modersmål på grundnivå.

För att analysera den valda läroboken har jag valt att kombinera två analysmetoder, nämligen en hermeneutisk metod kallad *"kritisk närläsning"* och en språkvetenskaplig metod, där jag använder valda delar av en analysmodell konstruerad av Hellspöngs.

Resultatet av mina analyser visar att läroboken *"Al qeraa al arabia"* inte kan bidra till att bygga kultur och identitet hos elever i Sverige som är från olika arabiska länder.

Avslutningsvis diskuteras även tänkbara konsekvenser av resultaten och exempel ges på vidare forskning inom området.

Nyckelord

Identitet, arabisk kultur, läromedelanalys

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
Syfte och frågeställningar.....	8
2. Bakgrund.....	9
2.1 Litteraturgenomgång	10
2.1.1 Läromedel.....	10
2.1.2 Kulturensbegreppet	10
2.1.3 Identitetsbegreppet	11
2.2 styrdokumentet	12
2.2.1 Kursplan och betygskriterier för modersmålsundervisning från år 2000.....	12
2.2.2 lokal arbetsplan för modersmålsundervisningen i kommunen.....	13
3. Material och metod	14
3.1 Avgränsningar och urval	14
3.2 Allmänt om textanalys	14
3.2.1 Mitt val av bok analysmetod	15
3.2.2 Vad ska analyseras ?.....	16
4. Resultat.....	17
4.1 Läroboksanalys.....	17
4.2 Analys av ”Al qeraa al arabia”	18
4.2.1 Texternas struktur.....	18
4.2.2 Texternas innehåll	20
4.2.3 Kapitlens bilder	21
5. Diskussion och slutsatser	24
5.1 Textens struktur.....	24
5.2 Textens innehåll	25
5.3 Avsnittets bilder	27
5.4 Slutsats och didaktisk reflektion	28
6. Referenser	31

Förord

Jag vill framföra ett varmt tack till min handledare på Malmö högskola, Anna Arnell, för god hjälp och vägledning under mitt examensarbete. Stort tack till mina föräldrar som gav mig det stora stödet. Men största stödet har kommit från min familj som uppmuntrade mig och visade förståelse och tålamod, tack till min fru och mina barn Anis och William.

1. Inledning

Elever som har arabiska som modersmål kommer ursprungligen från olika stater från den arabiska världen. Den består av 23 länder utspridda över både den afrikanska samt asiatiska kontinenten, från Marocko i väst till Oman i den persiska viken i öst och från de turkiska gränserna i norr till Jemen och Sudan i syd.

Det arabiska språket är ett rikt språk med ett stort ordförråd med många abstrakta termer. Grammatiken är också komplicerad med många regler och undantag från regler.

Det arabiska språket består av 28 bokstäver och skrivs från höger till vänster. Påståendeformuleringen skiljer sig från de europiska språken, till exempel börjar man en mening med verbet istället för substantivet. Det arabiska språket präglas också av att ord har många synonymer. Ett ord kan exempelvis ha fler än 20 synonymer. Detta beror på att de tidiga araberna var väldigt poetiska och hade ett stort intresse för poesi och litteratur.

Med tanke på den ökande invandringen från arabiska länder till Europa på grund av olika skäl (krig, ekonomi eller andra orsaker), finns det idag en stor andel araber som bosätter sig i Europa, omkring fyra miljoner.

Av de 4 miljoner araber finns det en hel del som är bor i Sverige och de försöker på olika sätt att integrera sig i det svenska samhället. Alla barn som talar ett annat språk än svenska hemma har också en lagstadgad rätt till modersmålsundervisning för att möjlighet att utveckla sitt modersmål. Enligt många forskare stärker modersmålet barnens självförtroende och det underlättar också inläringen av svenska språket. Det kan i sin tur leda till att barnen lättare kan integreras i det svenska samhället. För minoritetsspråken gäller även att undervisning kan ges till barn som inte talar språket hemma varje dag. Även adoptivbarn, som av förklarliga skäl inte talar modersmålet hemma, har rätt till stöd och undervisning på sitt modersmål. Syftet med modersmålsundervisning är att barn och ungdomar skall utveckla sitt modersmål och lära sig mera om den egna kulturen samt att främja deras utveckling till tvåspråkiga individer med dubbel kulturell identitet och kulturkompetens.

Men modersmåls lärarna har olika svårigheter och problem i sin modersmålsundervisning i arabiska. En av dessa svårigheter är läromedlen (Ladberg, 2003).

Läroböcker är ett av läromedlen som används i undervisningen i modersmål. Dessa böcker är oftast, om inte alltid, importerade från arabiska länder, bland annat Syrien, Libanon och Jordanien. På grund av stora skillnaderna mellan utbildningar och instruktionsmetoder i arabiska skolor och svenska skolor vill jag genom min uppsats undersöka någon av dessa böcker som används i undervisningen här i Sverige.

1.1 syfte och frågeställningar

Syftet med min uppsats är att undersöka hur den arabiska kulturen och den arabiska identiteten representeras i läroboken *"Al qeraa al arabia"*, som används i undervisning i arabiska som modersmål på grundnivå. Frågan gäller om innehållet i denna uppfyller målen i kursplaner för arabiska som modersmål samt läroplanens mål för modersmålundervisningar när det gäller kultur och identitet.

För att nå mitt syfte utgår jag ifrån följande frågeställningar:

- Hur representeras den arabiska kulturen och arabiska identiteten i boken?
- Hur stämmer innehållet i läroboken med de delar av styrdokumentet som berör kultur och identitet?

I denna uppsats undersöks hur nationell kultur och identitet representeras i en importerad lärobok i arabiska som är avsedd för studier på grundnivå här i Sverige.

2. Bakgrund

Ett viktigt redskap för en lärare är läroboken. Dess uppgift är att underlätta för lärare och elever och att vara ett stöd i undervisningen. Mitt intresse för läroböckers innehåll började under min verksamhetsförlagda tid, vft, när jag praktiserade hos modersmåslärarna i en av Sveriges kommuner. I en av böckerna som då användes i modersmålsundervisningen fanns det en bild på en soldat. Soldaten hade ett vapen i handen som var riktad mot en grupp civila. Den svenska läraren för dessa elever råkade få syn på bilden och uppfattat den som något mycket hemskt. Hon bestämde sig därför att meddela skolans rektor vad hon hade sett. Modersmåsläraren fick sedan också kallas till ett möte för ytterligare diskussion om bilden. Detta väckte mitt intresse för hur läroboken skildrar den arabiska kulturen och arabisk identitet.

Hyltenstam & Tuomela (1996) menar att de importerade läromedlen är oftast inte är utarbetade för elever som växer upp utomlands. Därtill är de utarbetade för fler undervisningstimmar än vad modersmåsläraren har till förfogande i Sverige. Vidare saknar de utländska läromedlen vanligtvis överensstämmelse med värdegrunden i den svenska läroplanen.

Paulin & Qamhawi (1993) instämmer i detta och påpekar att de flesta importerade läromedel för undervisning i och på hemspråk (tidigare begrepp för andraspråkselevers modersmål) är producerade för en annan typ av undervisning och en annan läroplan. Ofta styr också tillgången på läromedel på hemspråket valet av läsinlärningsmetod menar samma författare. Detta kan medföra att läromedlen bidrar till att samma metod används för alla barn. Dessutom känner invandrarbarn som är uppvuxna i Sverige ofta inte till de begrepp och miljöer som skildras i dessa läroböcker, då de är utformade för elever som bor i ursprungsländerna. Det är lämpligare med läroböcker som är skapade så att de speglar elevernas aktivt talade språk och deras erfarenheter i nutiden, menar Paulin & Qamhawi.

2.1 Litteraturgenomgång

2.1.1 Läromedel

Begreppet läromedel betyder ett material som är utformat för att passa i undervisningssyfte. Man skiljer på en pedagogisk text och en text vilken som helst. Ordet läromedel kan betyda och inbegripa väldigt mycket. ”Läromedel är sådant som lärare och elever kommer överens om att använda för att nå uppställda mål” (Lpo 80 s 50). Läromedel kan vara mer än enbart en bok, det kan även inkludera arbetsmaterial som videoband, CD-rom, olika dataprogram etcetera. Inom detta arbete har dock undersökningen enbart gällt läromedel i bokform (och i viss mån tillhörande hjälpmedel). Det är fortfarande så att läroboken är den dominerande läromedelsformen i dagens skolor.

2.1.2 Kulturbegreppet

Eftersom jag avser att analysera den bild av den arabiska kulturen som en vald lärobok ger, vill jag först reda ut begreppet kultur. Jag kommer att redogöra för några olika uppfattningar av begreppet och till sist presentera den definition jag avser att utgå ifrån min undersökning.

Fredriksson och Taube (2001) använder kulturbegreppet i *Läsning bland elever med invandrarbakgrund*. Där handlar kultur om människors värderingar och beteende. De beskriver kultur som: ”de erfarenheter, kunskaper och värden som människor delar och som återskapas och förändrar socialt handlande” (s.21).

Kulturbegreppet är ett komplext och värdeladdat ord, och det är därför inte möjligt att definiera kultur på ett enda sätt, menar Gagnestam (2003). Hon talar om att man kan använda olika kulturbegrepp, men att de är beroende av sitt sammanhang. Det kan handla om ett system av värden, normer och livsmönster. Målet kan vara att dra gränser och integrera en stor variation av kulturer och identiteter för att bilda ett kollektiv (stat). Dessa nationella identiteter vidmakthålls sedan genom undervisning, kontroll och ibland även med våld.

Kulturbegreppet kan ha en annan definition som har med estetiska att göra, och beteckna finkulturen, som enligt Gagnestam (2003) handlar om en på många sätt klassmässigt

begränsad kultur. Kultur i den här betydelsen är något som kommer in i skolan från kulturlivet utanför skolan (s.14). Vidare kan kultur innefatta människors vardag och arbete och sättet att leva. Gagnestam (2003) kallar detta det antropologiska kulturbegreppet. Hon menar att med denna betydelse är skolan redan kultur och håller på att skapa kultur. Detta innebär att skolan inte måste vara på ett sätt utan att den kan ifrågasättas och förändras. Det är så jag också menar och därför har jag valt att definiera kultur utifrån denna definition.

2.1.3 Identitetsbegreppet

Det andra begreppet jag avser att undersöka är hur arabiska identitet skildras i den valda läroboken. Även begreppet identitet kan tolkas på olika sätt. Nedan redogör jag för några sätt att tolka identitet och vilken tolkning jag lägger in i begreppet i min undersökning.

Det finns enligt (Ladberg, 2003, Wellros, 1998) två termer som kännetecknar identitet, subjektiv identitet samt objektiv identitet. Med subjektiv identitet menas att man till stor del formas i sociala samspel med andra människor. Man har en egen bild av sig själv, där man anser sig själv vara en unik individ Medan den objektiva identiteten innebär hur andra människor uppfattar en och hur de tar emot det man visar. Med det menas att ens identitet skapas genom andras uppfattningar, man ser sig själv genom andras ögon.

Många har skrivit om identitetsutvecklingen hos ungdomar med utländsk bakgrund som t.ex. Sjögren (1991) och Paulin & Qamhawi (1993). Enligt Sjögren (1991) är identitetsutvecklingen hos dessa ungdomar formad av två olika kulturer. Ungdomarna kan uppleva att de har dubbla identiteter p.g.a. att de befinner sig i två olika kulturer. Oftast har hemmet familjen, och svenska samhället olika normer, vilket kan leda till att dessa ungdomar känner förvirring under tiden som de växer upp då kulturerna står emot varandra.

Enligt Paulin & Qamhawi (1993) skapar vi oss en identitet och bygger upp en social kompetens genom umgänge med andra människor. Därigenom lär vi oss även vilka oskrivna regler och normer som gäller. Är man född som t.ex. palestinier, menar Paulin & Qamhawi (1993), är det svårt att byta identitet. Men det är möjligt att vara svensk och palestinier samtidigt, dvs. vara bikulturell (dubbelkulturell). Trots detta är samhället och skolans personal benägna att ge de här eleverna dolda budskap som får dem att tro att de måste välja identitet, skriver Paulin & Qamhawi (1993). De ser också att språket inte är en isolerad färdighet, utan

en del av vår kultur och identitet. Utifrån denna definition avser jag att utgå ifrån i min undersökning.

2.2 styrdokumentet

Här nedan följer en kort presentation av läroplanen (Lpo 94), kursplan (2000) samt den lokala arbetsplanen för modersmålsundervisningen i den kommun där jag genomför min undersökning.

läroplan

Det är regeringen som fastställer läroplaner och i den bestäms skolans uppgifter och de värden som skall ligga till grund för undervisningen. Alla som arbetar i förskola och skola är skyldiga att följa läroplanen.

kursplan

Regeringen beslutar också om kursplaner i skolan. Kursplaner beskriver varje ämne eller program, vad det syftar till och hur det är uppbyggt. Kursplanen ska ange de mål eleverna ska ha uppnått vid kursens slut.

arbetsplan

Förskolor och skolor skall skriva sin planering och sina utvecklingsinsatser i en arbetsplan. Skolorna ska också skriva en lokal timplan. Det är rektors uppgift att se till att en samlad planering görs och att den sedan följs.

Jag kommer i detta stycke först att redogöra för Skolverkets dokument, *Kursplan och betygsgränser* (2000), som berör kultur och identitet. Sedan kommer jag utifrån den lokala arbetsplanen för modersmålet i kommunen att beskriva vilka möjligheter det finns att arrangera modersmålsundervisning i kommunen.

2.2.1 Kursplan och betygsgränser för modersmålsundervisning i grundskola från år 2000

I kursplanen och betygsgränserna för modersmålsundervisningen, under ämnets syfte och roll tillskrivs ”modersmålet en avgörande betydelse för den personliga och kulturella identiteten och för den intellektuella och emotionella utvecklingen”(Kursplan för grundskolan 2000 s 11). Ämnet modersmål syftar dessutom till att vidareutveckla individens kunskaper i modersmålet och därigenom stärka elevernas självkänsla och uppfattning av den egna livssituationen. Vidare ska modersmålet bidra till att främja elevernas utveckling till flerspråkiga individer

med en flerkulturell identitet. Ett ytterligare syfte med modersmålsämnet är att det kan leda till ökad förståelse mellan olika folk och kulturer.

Mål att sträva mot

I kursplanen och betygskriterierna anges också de mål som modersmålundervisningen ska sträva mot. Skolan skall i sin undervisning i modersmål sträva efter att eleven:

- tillägnar sig kunskaper om historia, traditioner och samhällsliv i sin ursprungskultur.
- stärker sin självkänsla och identitet och erövrar dubbel kulturtillhörighet,
- lär känna delar av sitt kulturarv och kan sätta detta i relation till sig själv och sin egen situation,

I kursplanen betonas att språket är ett verktyg för tänkandet och för att bygga upp identiteten.

Mål att uppnå

Nedanföredogör jag för Skolverkets mål som modersmålsläraerna och deras elever ska ha uppnått i slutet av det femte.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret:

Eleven skall

- kunna berätta om sitt ursprungsland och livet där och jämföra med svenska förhållanden.

2.2.2 Lokal arbetsplan för modersmålsundervisningen i skolan där jag gjorde min undersökning

Den lokala kursplanen utgår från de statliga styrdokumenterna där det sägs att undervisningen skall främja elevens utveckling till tvåspråkiga individer med dubbel kulturell identitet.

De övergripande målen är följande:

1. Tvåspråkighet
2. Delaktighet i två kulturer
3. Identitetsutveckling

När det gäller kultur är målen för årskurs 1- 5 att eleven känner till:

- hemlandets kända sagor, dikter och sånger för barn.
- landets traditioner och religioner.

För årskurs 6-9 är målen är att eleven känner till och bekräftar sitt ursprungslands kultur och intresserar sig för Sveriges och andra länders kulturer.

3. Material och metod

3.1 Avgränsning och Urval

I min uppsattas kommer jag att analysera delar av en lärobok i arabiska. Den valda textboken i arabiska som modersmål har rubriken "*Al qeraa al arabia*", och den är avsedd att användas i modersmålsundervisningen på grundnivå Från årskurs 4 till årskurs 6. Jag valde två kapitel av boken. Kapitlens relevans har avgjorts utifrån texternas utformning, då jag har valt texter som kan ge mig svar på mina forskningsfrågor om kultur och identitet. Mina analysmetoder består delvis av Hellspongs modellbeskrivning analys av brukstext. Delvis analyseras texterna med hjälp av kritiska närläsningen inspirerad av Johansson och Svedner (2006).

3.2 Allmänt om textanalys

Att analysera en text eller flera texter kan göras på många olika sätt. Nedan följer en beskrivning av en analysmodell ifrån Lennart Hellspongs bok "*Metoder för brukstextanalys*" (2001).

Jag skulle först vilja förklara vad Hellspong menar med brukstexter. De skriver att "*//...utredningar, lexikon, facktexter och mycket mer. Alla de här är exempel på brukstexter – texter med praktiska eller teoretiska syften i motsats till estetiska. Vi brukar skilja dem från skönlitteratur eller diktning*". (Hellspong 2001 s13). Han menar vidare att det kan vara svårt att dra gränsen som går mellan brukstexter och skönlitterära texter. Skillnaden är att brukstexter anses ha ett funktionellt syfte medan skönlitterära böcker ger oss njutning, menar han. I nämnda bok beskriver han kort en modell för analys av brukstexter. De av Hellspongs begrepp som jag avser att använda är följande:

Kontexten – Vad handlar texten om? .

Den textuella strukturen – Hur jag som läsare ser texten. Som läsare börjar vi med att titta på textens ord för att se om vi känner igen dem. På detta sätt skaffar vi oss en överblick av texten, något som Hellspong kallar lexikon.

Den ideationella strukturen – Vad texten handlar om, huvudtemat för en text. Men en text kan innehålla olika teman med olika spännvidd över texten.

Den interpersonella strukturen - anger de sociala attityder som texten förmedlar. Som den som ska analysera en text tittar jag nu på positiva och negativa språkhandlingar. Med attityder menar författaren de olika värderingar som en textförfattare vill frammana med hjälp av olika ord som antingen bär på negativt eller positivt laddade värderingar inom en eller flera sociala kulturer. Positiva ord kan vara; bra, vacker medan negativa kan vara; ful, dålig etc.

Författaren har även gjort en modell som är ”en elementär form av kommunikationsanalys som kretsar kring 4 punkter:”

1: Vem talar texten till?

2: Vem talar sändaren till?

3: I vilken situation talar sändaren till mottagaren?

4: Hur är texten anpassad till sin situation?

(Hellspång Lennart 2001 s. 55)

Ett annat sätt att analysera text beskrivs av Johansson och Svedner (2006) som talar om att analysera texter enligt två olika sätt, *närläsning och kritisk närläsning*. Med närläsning menar författarna att läsaren ska försöka att kartlägga innehållet i texten så noggrant som möjligt men de menar samtidigt att det förmodligen inte existerar någon exakt läsning men att detta måste eftersträvas i största möjliga mån. Med kritisk närläsning menar författarna att läsaren ska fråga sig vem det är som har skrivit texten samt vilket syfte författaren har med texten. Läsaren ska även titta efter sådant som författaren väljer att betona mer eller mindre eller rent av har tagit bort. Författarna menar att tolkningen sker beroende på vilket perspektiv jag som läsare har och vilken förförståelse jag har.

3.2.1 Mitt val av analysmetod

I min uppsats används Hellspångs modellbeskrivning som kretsar kring de fyra punkterna som har nämnts tidigare. Förutom dessa punkter kommer jag att redovisa för hur själva analysen kommer att gå till. Texterna kommer att läsas enligt vad Johansson och Svedner skriver i *Examensarbetet i lärarutbildningen* (2006) om kritisk närläsning. Valet av den här metoden grundar sig på syftet med arbetet. För att få den översikt jag eftersträvar behövde jag analysera två kapitel från boken. Nedan följer punkterna utifrån Hellspång.

Kontexten:

För att kunna utgöra huruvida den analyserade boken kan besvara mina frågeställningar måste jag ta reda på vad texterna handlar om.

Den ideationella strukturen:

För att få eleverna att ta till sig ämnet så behöver eleverna och deras verklighet få vara i centrum. Jag måste undersöka om identitet och kultur finns representerade i boken och hur de presenteras.

Den interpersonella strukturen

Här bör jag titta på de sociala attityderna som författaren vill förmedla läsarna genom att uppmärksamma språket som författarna använder sig av i texterna.

3.2.2 Vad ska analyseras?

Jag kommer att analysera två kapitel från boken. Jag har valt kapitel som kan ge mig svar på mina frågeställningar om kultur och identitet. Texterna läses noggrant och systematiserade enligt följande kategorier:

Textens struktur:

- *Kontexten*
- *Textens uppbyggnad*
- *Språket*

Textens innehåll:

- *Kursplanuppfyllelse*
- *Koppling till övriga samhället och vardagen*

Kapitlens bilder:

- *Motiv*
- *Koppling mellan bild och text*

För strukturering av analysen har jag, som nämnts, utgått från metoder för brukstextanalys (Hellspong 2001) och därefter bildat egna kategorier som texter analyserats utifrån.

4. Resultat

4.1 Läroboksanalys

Den analyserade textboken ”Al qeraa al arabia” är avsedd att användas i årskurs sex i Libanon men i skolan där jag genomförde min vft användes den för årskurs fyra, fem och sex. Det är på grund av att våra elever som använder den här boken har olika nivåer när det gäller språkutveckling. Övningsböckerna har uteslutits eftersom jag inte har möjlighet att arbeta med ett alltför omfattande material, då jag vill utföra en kvalitativ analys.

Analysen koncentreras främst på löpande texter, dialoger och bilder, vilket innebär att jag inte kommer att analysera grammatiska övningar, eftersom jag främst förväntar mig att finna material som är relevant i de sammanhängande texterna. Läroboken jag valt ”*Al qeraa al arabia*” ingår i en serie på sex böcker med en arbetsbok till varje läsebok. Denna bok är den enda som användes i undervisningen där jag genomförde min vft.

Författarna uttrycker att läroboken syftar till att utveckla kunskaper i vardaglig och användbar arabiska genom dialoger och texter. Mottagaren av läromedlets innehåll kommer även att få möjlighet att fördjupa sina kunskaper i libanesisk kultur, geografi, samhälle, miljö och historia. Eftersom jag inte kan förvänta mig att läsaren av uppsatsen förstår arabiska har jag översatt rubrikerna på de utdragen till svenska.

Resultatet av analysen av läroboken presenteras och diskuteras nedan. I analysen förekommer vissa beskrivningar av Libanon och libanesiskt vardagsliv utan att referenser anges.

Resultaten av analysen hade därmed kunnat se ut på ett annat sätt med andras ögon. Ett problem vid användningen av kritisk analys som teori och metod är att jag själv även är en del av samhället och dess diskurser. Mina tolkningar kan därför innefatta inlärda normer och värderingar. Den här problematiken är svår att undkomma men jag har därför noga presenterat de teorier och metoder jag använder i uppsatsen, för att ge en bild av hur min förförståelse för ämnet har lett till de resultat som har uppnåtts.

Kultur, historia, hemlandet, är återkommande tema i den analyserade läroboken

4.2 Analys av ”Al qeraa al arabia”

Boken är indelad i åtta kapitel, omfattande 32 texter med olika innehåll. De handlar t.ex. om libanesisk kultur, geografi, samhälle, miljö och historia.

Följande två kapitel kommer att analyseras:

1. *Kapitel 1 من التراث*, ”Från vår tradition”.
2. *Kapitel 2 الوطن*, ”Hemlandet”.

4.2.1 Texternas struktur

- *Kontext*

Kapitel 1 består av tre sagor/berättelser tagna ur den gamla arabiska litteraturen. De handlar om och tar upp viktiga mänskliga beteende och egenskaper som t.ex. rättvisa, orättvisa, listighet, lojalitet och solidaritet. Första texten i kapitlet, *Berättelsen om kungen Sindbad*, är tagen ur den kända arabiska berättarsamlingen ”الف ليلة وليلة” ”Tusen natt och natt”. Där möter vi sagans huvudkaraktär kungen Sindbad, en arabisk kung som tycker att han kan ha allt eftersom han har makt och han behöver inte hjälp av någon.

I andra texten *ملك القبيلة ورسول الارانب* ”Elefanternas konung och kaninernas budbäraren” möter vi en listig kanin som lyckas vinna över stora och starka djur som elefanter utan att behöva slåss för det. Med hjälp av sunt förnuft kan man åstadkomma mycket. Vidare finns val är en dikttext som presenteras i text 3 ”*Poeten och den orättvise sultanen*”. Dikten beskriver en grym sultan som dödade en poet. Poeten kritiserade sultanen i hans dikter och därför ansågs han som förrädare och skulle därför dödas. Textens budskap var att döden inte kan tystna orden och att det är orden som egentligen har makten och som lever vidare.

Kapitel 2 består av två texter och de handlar om hemlandet ”Libanon”. Det är viktigt att känna till ens rötter samt tillhörighet. Att visa lojalitet och kärlek till hemlandet. I den första texten möter vi textens huvudkaraktär ”*مروان*” Maroan”. Texten presenteras genom Maroans farfar som i sin tur berättar för mottagare” eleverna” om *حزن الأشجار*, ”Trädens sorg”.

I den andra texten tas det en viktig fråga upp och den beskrivs till och med som farligt för hemlandet, det är de ungas utvandring. I slutet av texten beskriver författaren ungas utvandring som en sjukdom och hon undrar hur vi ska kunna undvika den.

Vidare i författarnas val finns det en dikt som presenteras i text 3, *الى بيروت مع الاعتزاز*, ”Ursäkta Beirut”. Dikten beskriver Libanons huvudstad Beirut och dess budskap är att stärka den Libanesiska identiteten.

Den fjärde texten *رديف: لبنان* ”Libanon” är också en dikt som handlar om Libanon. Textens budskap är också att stärka den Lebananska identiteten.

- **Texternas uppbyggnad**

Texternas rubriker i kapitel 1:

1. *حكاية الملك السندباد*, ”Berättelsen om kungen Sindbad”
2. *ملك القبيلة ورسول الارانب* ”Elefanternas konung och kaninernas budbärare”, fabel
3. *الشاعر والسلطان الجائر* ”Poeten och den orättvise Sultanen”
4. *رديف: سوق عكاظ* Obearbetad text ”Okazas Marknad”

Texternas rubriker i kapitel 2:

Kapitel 2: الوطن, ”Hemlandet”¹

1. *حزن الأشجار*, ”Trädens sorg”
2. *غربة الشبان / غروب للوطن* ”De ungas utvandring”.
3. *الى بيروت مع الاعتزاز* ”Ursäkta Beirut”
4. *رديف: لبنان* ”Libanon”

Varje text i de analyserade kapitlen tydliggörs med framsida och huvudrubrik. Under huvudrubriken kommer en eller två bilder. Totalt finns det sju till åtta bilder i varje kapitel. Bilderna kommer jag att analysera i avsnittet 4.2.3 Kapitlen är 18 till 20 sidor långa. Till vänster på varje sida finns det en marginal som författaren kallar för ”avsnittslexikon”. Där står de svåra orden som tillhör texterna. Där står det också några ord med en stjärna över. Det är ord som förklaras i slutet av boken i ett avsnitt som kallas bokens lexikon. I marginalen är det lätt att söka upp de svåra orden som förekommer i texterna. Själva texterna i båda kapitlen är relativt kompakta.

- **Språket**

Innehållet i kapitlen är mestadels skrivet i löpande text. Styckena är relativt långa med fem till sex meningar i varje. Texterna innehåller tämligen många adjektivt exempelvis *صغير* ”liten”, *أحمر* ”röd”, *سعيد* ”glad”, *حزين* ”ledsen”. Även våldsamma ord och meningar är vanligt

---

¹ *Al qeraa al arabia sida 29*

förekommande, exempelvis *massaker, slaktar, agar*. Följande stycke av texten ”Poeten och den orättvise sultanen” från kapitel 1 är ett bra exempel som visar de våldsamma orden som kan förekomma i boken:

فاحتدام السلطان أي احتدم
ولاح حب البطش في مقلتيه
مصاح بالجلاد: هات الحسام
فأسرع الجلاد يسعى إليه
فقال: دحرج رأس هذا الغلام
”فرأسه عب على منكبيه”²

Stycket beskriver sultanens aggressiva utbrott. När sultanen blir rasande över poetens dikt och beordrar sin tjänare att hugga av poetens huvud med svärd.

Språket är sakligt, utan utsvävningar. Meningarna är förhållandevis korta. En typisk mening innehåller cirka tio ord. Texternas karaktär är beskrivande. Ofta används imperativ verbform i kapitlen som exempelvis *hämta och döda*.

I de första två texterna i kapitel 2 ”*Trädens sorg*” och ”*De ungas utvandring*” använder författaren ofta öppna frågor som exempelvis:

- لماذا ياجدي يبس الشجر في البستان؟ Varför har träden torkat i skogen?
- اين هم شباب السمر ذوو السواعد المقتولة والعقول النيرة؟ Var har alla starka och kunniga ungar tagit vägen?

4.2.2 Texternas innehåll

- **Kursplanuppfyllelse**

Kapitlet 1 من التراث ”*Från vår tradition*” tar upp viktiga mänskliga beteende och egenskaper, medan kapitlet 2 الوطن, ”**Hemlandet**” har som budskap att stärka den libanesiska identiteten. Kursplanen säger att eleverna i grundskolan ska ha kunskaper om historia, traditioner och samhällsliv i sin ursprungskultur och förmåga att göra jämförelser med svenska förhållanden, och de ska stärka sin självkänsla och identitet och erövra dubbel kulturtillhörighet samt lära känna delar av sitt kulturarv och kunna sätta detta i relation till sig själva och sin egen situation. Kapitlet ”*Från vår tradition*” berör dessa moment mycket väl, även identitet och kultur som begrepp tas upp i kapitlets texter men på ett indirekt sätt.

Kapitlet 2 الوطن, ”**Hemlandet**” berör Libanesiska identiteten väl. Eleverna som kommer från Libanon kommer att stärka sin självkänsla och den libanesiska identiteten, men när det gäller

---

², **Kapitel 1** ”Poeten och den orättvise Sultanen” sidan 23

dubbel kulturtillhörighet så berör boken inte det alls. Mer om just den punkten kommer att diskuteras senare i uppsatsen.

- **Kopplingar till övriga samhället och vardagen:**

Användandet av två sagor (*حكاية الملك السندباد*, ”Berättelsen om kungen Sindbad”), (*الشاعر والسلطان الجائر* ”Poeten och den orättvise Sultanen”) och en fabel (*ملك الفيلة ورسول الارانب* ”Elefanternas konung och kaninernas budbärare”) i kapitel 1 förklarar att det är mycket viktigt för oss att skilja mellan olika mänskliga beteenden. Med hjälp av texterna kan eleven relatera och komma fram till att lojalitet, solidaritet, rättvisa och opartiskhet behövs i olika funktioner i vårt samhälle. Budskapet som finns i kapitlet kan fungera som allmänbildning, vilket kan bidra till att sätta in de sociala och kulturella kunskaperna i ett större sammanhang. I kapitlet finns inga kopplingar till elevens vardag som kan utveckla elevens kultur och identitet.

Användandet av de två texterna *حزن الاشجار* ”Trädens sorg” och *غربة الشبان / غروب للوطن* ”De ungas utvandring” i kapitel 2 förklarar att det är viktigt med kultur- och identitetstillhörighet. Med hjälp av texterna kan eleven relatera till och komma fram till att ungarernas närvaro och tillhörighet är viktiga och ett måste för hemlandets utveckling. Utvandring är som en epidemi, enligt texten *De ungarernas utvandring*, vilket glömma sin nationella identitet och kultur.

4.2.3 Kapitlens bilder

- **Kapitel 1**

Motiv

I kapitlet finns sju bilder. De första två är placerade på första sidan³ av kapitlet. Bilderna är från arabiska gamla tider med araber med sina kameler och deras traditionella kläder. Bilderna visar en del av den arabiska öknen där solen alltid skiner. Men för att förstå bilderna måste man ha kännedom om den arabiska miljön, kulturen och traditionen. I slutet den tredje och fjärde bilden är placerade i *حكاية الملك السندباد*, ”Berättelsen om kungen Sindbad”⁴. Den första bilden visar en ridande kung med gamla traditionella arabiska kläder i skogen. Han riktar sin pilbåge mot ett rådjur, samtidigt som det sitter en fågel på kungens axel. Den andra bilden visar

---

³ *Al qeraa al arabia*, Kapitel 1 sidan 11

⁴ *Al qeraa al arabia*, Kapitel 1 sidan 13

samma person, som nu står på marken och håller på att kasta vatten mot fågeln. Både bilderna visar en skog med många träd.

Under dessa bilder finns följande fem frågor:

1. "Vad tänker du på när du ser den första bilden?" ما الذي تستوحيه من الرسم الاول؟
2. "Varför riktar kungen hans skytte mot rådjuret medan fågeln sitter på hans axel?" لماذا يصوب الملك سهمه الى الغزال في حين أن الباز على كتفه؟
3. "vad tänker du på när du ser den andra bilden?" ما الذي تستوحيه من الرسم الثاني؟
4. "vad är gemensamt mellan de två bilderna?" ما علاقة الرسم الاول بالرسم الثاني؟
5. "Återspeglar bilderna en viss tidsperiod? Förklara varför!" هل يعكس الرسمان أعلاه زمنا معيناً؟ أوضح

Den femte bilden är placerad i samband med texten "Elefanternas konung och kaninernas budbärare"⁵. Bilden är tagen i en skog med många träd under nattetid. Månen och stjärnorna finns med i bilden. Mitt i bilden finns det en sjö där en kanin och en elefant har en dialog med varandra. Längst ner finns två kaniner som gömmer sig bakom några klippor.

Under bilden finns följande fyra frågor:

1. "Vad ser du på bilden?" ماذا ترى في الصورة؟
2. "Var lever vilda djur?" الحيوانات البرية اين تعيش؟
3. "Var lever tama djur?" اين تعيش الحيوانات الاليفة؟
4. "Var lever elefanterna och kaninerna?" اين تعيش الفيلة و الارانب؟

Den sjätte bilden är placerad i texten "Poeten och den orättvise Sultanen"⁶. Bilden är tagen i ett slott och föreställer en sultan som sitter som lyssnar på en kaftanklädd man. På bilden finns också två tjänare som står bakom sultanen och fläktar. Den tredje tjänaren på bilden står med ett svärd i handen.

Under bilden finns följande fyra frågor:

1. "Vad ser du på bilden?" ماذا ترى في الصورة؟
2. "Vad i bilden återspeglar gamla tider?" ما الذي يدل على تفاصيل الرسم على الزمن القديم؟
3. "Hur behandlar en rättvis sultan sina tjänare?" كيف يعامل الملك العادل رعيته؟
4. "Vad är resultatet av orättvisan?" ما عاقبة الظلم؟

Den sjunde och sista bilden i kapitlet är placerad i den obearbetade texten "Okazas Marknad"⁷.

Det är en målning med motiv från en traditionell arabisk marknad, där 17 människor (13 män och 4 kvinnor) för någon form av dialog. Några djur (en häst en kamel och två får) finns med på bilden. Här saknas frågor om bilden.

⁵ Al qeraa al arabia , Kapitel 1 sidan 18

⁶ Al qeraa al arabia , Kapitel 1 sidan 22

⁷ Al qeraa al arabia , Kapitel 1 sidan 25

Koppling mellan bild och text

Bilderna på första sidan av kapitlet fungerar som en introduktion till kapitlet. Dessas innehåll överensstämmer väl med innehållet i kapitlet. Men i den löpande texten refereras det inte till bilderna. De har inte heller bildtexter som skulle kunna underlätta för eleverna att förstå innehållet. Men med hjälp av frågorna till bilderna kan eleverna diskutera bildernas innehåll och mening.

• ***Kapitel 2***

Motiv

I kapitlet finns fem fotografier, två bilder och en karta. De första fyra fotografierna är placerade i mitten av första sidan av kapitlet. Dessa visar de mest typiska symbolerna för Libanon, och föreställa olika historiska platser i landet. Det är bland annat ett fotografi på ett gammalt och historiskt slott (Beit Aldeen) samt en hög och mycket känd klippa (Al Rawshe) vid kusten i huvudstaden Beirut.

I början av första texten som heter *حزن الأشجار* ”*Trädens sorg*” finns det en bild på en äldre sorgsen man som talar till ett litet barn. Bildens bakgrund visar rasade hus och nedfällda träd. Bilden följs av fyra frågor som ofta leder till diskussioner.

Frågorna är:

1. ماذا ترى في الصورة؟ ”Vad ser du på bilden?”
2. كيف تبدو الأشجار؟ والبيوت؟ ”Hur ser träden och husen ut på bilden?”
3. هل تولد لديك انطباع بالحزن من قراءة الصورة؟ لماذا؟ ”Blir du sorgsen när du tittar på bilden? Varför?”
4. متي يكون الوطن بخير في رأيك؟ ”När går det bra för hemlandet tycker du?”

Den andra texten, *غربة الشبان / غروب للوطن* ”*De ungas utvandring*”, inleds med en stor bild. På bilden visas en del av en modern stad med moderna byggnader och rena väl organiserade gator. I bildens mitt finns det en rondell och ett litet träd. Runt om stadens gator är där gående människor från samhällets olika klasser: byggarbetare, studenter, kvinnor och män i kostymer samt några få bilar. Men äldre personer syns inte i bilden. Den bilden följs också av några frågor som berör bildens innehåll och innebörd. Frågorna är:

1. ماذا توحى لك الصورة أعلاه؟ ” Vilka intryck får du när du tittar på bilden?”
2. ما علاقة الشباب بالنهضة العمرانية والاقتصادية؟ ” Hur påverkar de unga landens välfärd och välstånd?”
3. لماذا يهاجر الشباب عادة؟ ” Varför väljer de unga att lämna sina länder?”
4. لو هاجر الشباب ، ماذا يحل بالبلد؟ ولماذا؟ ” Hur och varför påverkas landet av de ungas utvandring?”

Den tredje texten, *الى بيروت مع الاعتزاز*, *Ursäkta Beirut*, börjar med en fotografi, också på en del av en stads centrum. Här ser vi nästan inga människor alls, till skillnad från bilden på föregående text. Istället finns det massor med bilar av äldre modeller och därför kan mottagaren uppfatta den som ett gammal fotografi. Trafiken är ganska oorganiserad. Frågorna som följs av bilden är följande:

1. " Vilka element består fotografiet av?" ماالعناصر التي تتكون منها هذه الصورة؟
2. "Vet du vilken tidsperiod fotografiet föreställer? Hur kan du veta det?" هل تعرف أي زمن تمثل هذه الصورة؟ مادليلك؟
3. " Har du tidigare sett en dokumentärfilm om eller fotografi på Beirut före 1975? Berätta om det i så fall". حدثنا عما شاهدت ؟ حدثنا عما شاهدت فلما وثائقيا او صوراً تمثل بيروت ماقبل العام 1975 ؟ حدثنا عما شاهدت

Den sista texten i kapitlet som heter *Libanon* inleds med en stor karta över landet. På kartan har man markerat många olika historiska och arkeologiska ställen i form av små bilder. Den texten är obearbetad och därför följs den inte av några frågor.

Koppling mellan bild och text

Detta kapitel handlar om hemlandet Libanon och därför har man inlett kapitlet med fotografier över de mest kända och typiska turistmål som symboliserar Libanon. De andra bilderna i kapitlet behandlar också Libanon som hemland. Bilderna överensstämmer alltså med texternas innehåll men dessa nämns inte alls i texterna. Dessa och tillsammans med de tillhörande frågorna förbereder eleverna för den nästkommande texten.

5. Diskussion och slutsatser

5.1 Textens struktur

Kontexten

I bokens första kapitel, **Från vår tradition**, var texterna i form av sagor tagna ur den gamla arabiska litteraturen. Kapitlets texter behandlar allmänna mänskliga beteenden och egenskaper som t.ex. rättvisa, orättvisa, listighet, lojalitet och solidaritet. Men det berättas om dessa egenskaper indirekt i texterna och eleverna får komma fram till dem genom diskussioner i klassrummet.

Budskapet i nästa kapitel, *Hemlandet*, är att visa kärlek och tillhörighet till hemlandet Libanon. All fokus läggs på hemlandet Libanon och hur viktigt det är att visa kärlek och

lojalitet till det. Författarna var tydliga med att framföra budskapet direkt och tydligt till mottagaren till skillnad från första kapitlet.

Man kan veta vad texterna i de två analyserade kapitel handlar om genom varje kapitels rubrik. Författarna valde texter som behandlar och kan relateras till alla elevers vardag, som t.ex. de texter som handlar om elevens tradition och hemlandet. Alla texter i det andra kapitlet, berör endast de eleverna med libanesiskt ursprung eftersom dessa handlar om Libanon och livet där.

Textens uppbyggnad

Författaren har förstås förklarat de ord som är svåra för de elever i Libanons skolor och som bara behöver förklaring på de allra svåraste orden i texterna. Dessa elever har under sin skolgång i Libanon utvecklat ett stort ordförråd och deras kunskaper i arabiska språket är betydligt större än våra elever här i Sverige. Eleverna i Sverige har ett mycket mindre ordförråd än deras jämnåriga i Libanon.

Språket

Många av texterna skrivs i ”vi” form och avser då författarna tillsammans med läsaren. Att rikta sig till mottagaren kan vara ett sätt att skapa engagemang för texten.

I kapitel 2 använder författare många ord som kan utveckla elevens identitet och stärka deras självkänsla, exempelvis Libanesisk medborgare, hemlandets kulturella utveckling, hemlandets ekonomiska utveckling, och information om samhällstjänster.

5.2 Textens innehåll

Kursplanuppfyllelse

Uppfylls de svenska kursplanen målen i de undersökta kapitlen? När det gäller kultur är målen för årskurs 1- 5 att eleven känner till hemlandets kända sagor, dikter och sånger för barn samt landets traditioner och religioner. Kapitel 1 ”Från vår tradition” berör dessa moment mycket väl. Boken berör också Libanon som ett hemland och livet där. Men eftersom läroboken är utgiven i Libanon och tänkt för libanesiska barn är det självklart att boken varken nämner eller ger utrymme för eleverna att göra någon jämförelse med de svenska förhållandena. Det blir en fråga för läraren att assimilera i klassrummet.

Innehållet i de två kapitel "Från vår tradition" och "Hemlandet" uppfyller inte ovanstående mål som förekommer i kursplanen. Innehållet berör minoriteten av eleverna, endast de från Libanon, medan majoriteten är från många andra arabiska länder. De kommer inte att känna igen sig själva i texterna. Identitet och kultur som begrepp tas inte direkt upp i bokens texter. Begreppet dubbel kulturell identitet samt den mångkulturell förståelse i den svenska skolan berörs inte alls och stämmer alltså inte överens med intentionerna i den svenska läroplanen.

- **Koppling till övriga samhället och vardagen**

Läroboken *Al qeraa al arabia* utgår från verkligheten och tar därefter upp olika hjälpmedel från elevens vardag som t.ex. traditionella kläder, kända arabiska sagor och hemland vilket kan vara bra för elevens motivation och förståelse.

Ord som finns i de två ovannämnda kapitel kan fungera som allmänbildning, vilket kan bidra till att sätta in kunskaper om identitet i ett större sammanhang. Som sagt finns det kopplingar till elevens vardag som kan utveckla elevens identitet och gör att eleverna kan känna igen sig själva. Men detta gäller endast den libanesiska eleven i klassrummet. Ett sådant exempel är dialogen mellan pojken Marwan och hans farfar om hemlandet Libanon och kriget där.

Jag vill citera två stycken från andra kapitlet "**Hemlandet**" som på ett indirekt sätt utvecklar segregationen hos eleverna;

إن عدد اللبنانيين في المهجر, أصبح يزيد على أربعة ملايين معترب. هؤلاء, خسروهم لبنان, وأصبحوا ينتمون الى الارض التي بنوا فيها حياتهم, هؤلاء, لن يعيدهم الى لبنان طيب مناخه, وجمال أرزه, لقد أصبحوا مع الزمن ملكا للارض التي تمتص عرقهم ودموعهم, لقد تأقلموا بجوها, وبناتو يشعرون أنها أرضهم وموطنهم, وهكذا يصبحون هم وأولادهم ملكا لغيرنا⁸.

"Antalet libaneser som bor i utlandet är nu drygt fyra miljoner utvandrare. Dessa har Libanon förlorat eftersom de nu tillhör ett annat land där de har sina hem, arbeten och där de har anpassat sig och byggt grunden för sina liv. Livet i Libanon med den vackra naturen och det härliga vädret kommer inte att locka dessa tillbaka därför att de nu trivs bra och har vant sig vid livet i det nya landet. Detta land som nu "äger" dessa libaneser och där de jobbar och anstränger sig för att kunna klara sig. De utvandrade libaneserna och deras barn lever nu i ett annat land där de känner tillhörighet och där de har sitt allt. De och deras barn tillhör och "ägs" nu av andra, inte av oss"

---

⁸ *Al qeraa al arabia*, Kapitel 2 sidan 38

إن اليهود في كل أقطار العالم ، يهاجر من الى فلسطين المحتلة من أجل تأدية الخدمة العسكرية ، والواجب الوطني، وهم
شعب بلا وطن . فأين نحن من كل هذا؟⁹

”Judar som är ett statslöst folk flyttar från många olika länder i världen till den ockuperade Palestina. Där vill de avtjäna sin militärtjänst och fullgöra sin medborgar skyldighet trots att de inte tillhör detta land. Och vad gör vi?”

Med det menas att de som har ett hemland vandrar ut och lämnar det utan skydd. Medan de som egentligen inte har något hemland gör allt möjligt för att skaffa sig ett.

5.3 Avsnittets bilder

- **Motiv**

I läroboken finns 31 fotografier och 21 bilder ”målningar”. De flesta fotografierna visar olika turistmål i Libanon och kan därför uppfattas som turismpropaganda. Det är något som arabiska barn i Sverige kan ha glädje av att känna till. Det är också överensstämmelse med styrdokument.

I läroboken förekommer det båda könen på bilderna, men mest män. Då bilder är en sorts kommunikation borde både män och kvinnor finnas med på bilderna i ungefär samma utsträckning, som inspiration för eleverna. Kvinnorna presenteras som en mamma, en sjuksköterska och en mormor eller farmor.

Några av lärobokens bilder och fotografier visar personer med gamla traditionella arabiska särkläder. Klädstilen kan faktiskt väcka elevernas uppmärksamhet och ge upphov till diskussioner om den gamla arabiska kulturen.

För att eleverna ska kunna känna igen sig hade det varit önskvärt med bilder på barn samt en större variation av både genus och etnicitet på personerna, så att bilderna bättre kunde spegla elevernas vardag.

- **Koppling mellan bild och text**

Bilderna och frågorna till dem analyserade kapitlen överensstämmer med texternas ämne. Men i de löpande texterna refereras det inte till bilderna. Dessa nämns inte heller i texterna. Bilderna skulle inte ha någon mening utan de frågor som följs dem, menar jag. Det är svårt att hitta någon koppling mellan bilderna och texternas innehåll. Det är bildernas frågor som

---

⁹ *Al qeraa al arabia , Kapitel 2 sidan 38*

hjälpas läsaren att bilda en uppfattning om texternas tema. Det ville jag tydliggöra redan i avsnitten 4.2.3 när jag översatte frågorna till svenska.

Frågorna som följs av varje bild förbereder i stort sett elever för till de kommande texternas ämne. Detta mönster följs i alla bokens avsnitt.

5.4 Slutsats och didaktisk reflektion

På grund av det stora omfånget i boken blir det ibland något omständlig och risken finns att eleverna tappar bort sig i all definition. Den här boken borde dock vara att föredra om läraren hjälper eleverna att sälla information.

Men jag tycker och har kommit fram till att läroboken "*Al qeraa al arabia*" inte kan bidra till att bygga kultur och identitet hos elever i Sverige som är från olika arabiska länder. Här stämmer analysresultaten med Paulin & Qamhawi (1993) när det gäller importerade läromedel för undervisning i och på hemspråk.

Läroboken "*Al qeraa al arabia*" är anpassad för de elever i Libanon med den libanesiska politiska, sociala och kulturella bakgrunden, och inte för arabisktalande elever i Sverige, då den inte överensstämmer med kursplan och undervisningsplan för modersmålsundervisning i Sverige. Det stämmer också mycket väl med Hyltenstam & Tuomela (1996) skriver om vad utländska läromedlen saknar, dvs. överensstämmelse med värdegrunden i den svenska läroplanen. Mitt argument är att citat 9 från andra kapitlet "*Hemlandet*" på ett indirekt sätt utvecklar segregationen istället för att utveckla dubbel kultur och identitet samt den mångkulturella förståelsen hos elever.

I Libanon och många andra arabiska länder används läromedel, enligt min uppfattning, som propaganda för regeringens politiska och religiösa åsikter. Utifrån den mångfald vi lever i Sverige kan ett sådana läromedel skapa onödiga konflikter mellan eleverna. Eftersom vårt syfte är att skapa en arabisktalande generation som är tolerant och fritänkande (här menar jag arabiska och israeliska konflikter, se citat 10) kan vi inte använda de läromedel som är skrivna av stater i arabländerna.

Hur undervisningen ser ut i en klass då en viss lärobok används beror på den enskilda läraren och eleverna. Läroboken är förhoppningsvis inte det enda läromedlet en lärare använder. Den

kan dock vara ett bra stöd. I ett ämne som modersmål där det ofta förekommer många nya ord och grammatiska övningar borde det vara svårt att inte använda en lärobok. Det är dock viktigt att komplettera med andra material, förslagsvis filmer och Internet där man kan göra kopplingar till vardagen och det övriga samhället. Det är tydligt och klart i (Läroplan för grundskolan 1980 s 50).

Det finns fortfarande lärare som ser flerspråkighet som ett hinder och anser att dessa barn har sämre förutsättningar än andra barn att klara sig i samhället. Men det tycker inte jag och därför kommer jag som modersmållärare i arabiska på min skola att utveckla och förstärka elevens identitet och självförtroende. Förståelsen av en främmande kultur förutsätter medvetenhet om den egna kulturen. Att lära sig ett nytt språk, medför enligt Gagnestam (2003), med nödvändighet att man reflekterar över sina egna utgångspunkter och integrerar ny kunskap med den kunskap man redan har. Det nya landets kulturmönster kommer att integreras med tiden, men inte helt sammansmältas. Det gamla landet lever kvar (genom föräldrar, uppväxt, släkt) som vanor eller tankesätt. Det finns fördelar med att känna två världar tycker jag. Eleven kan kommunicera med både dessa världar och tillägna sig dubbel kulturell och språklig kompetens. Det går inte att integrera invandrarelever i en ny kultur om de ska ta avstånd från sin ursprungskultur, eller om man tar ifrån dem möjligheten att fördjupa sig i den. Tvärtom gör en stark förankring i den egna kulturen det lättare, inte svårare, att möta en ny kultur. Därför är det nödvändigt med undervisning i modersmål.

Modersmålsundervisningen har sin utgångspunkt i elevernas närmiljö, språk och livserfarenhet. Invandrareleverna får därigenom bekräftelse på att de hör till, att de räknas, och att deras kunskap betyder något i samhället. Denna bekräftelse får de ofta inte då skolpersonalen väljer att se invandrar elever som elever som inte har samma kunskaper som svenska elever eller som okunniga, enligt Ladberg (2000).

Min uppgift som modersmållärare är att utveckla den mångkulturella identiteten och att hjälpa mina elever med deras identitetsutveckling och ge dem sammanhang och kunskap om sitt ursprung för sin situation i Sverige, vilket kan ge de en bra interkulturell förståelse.

Förslag till vidare forskning

Det finns ett stort informationsbehov i skolan och samhället om modersmålsundervisningens betydelse för invandrarelevernas utveckling och skolprestationer. Vi behöver framför allt få reda på vad denna undervisning betyder för elevernas identitet och för deras utveckling av svenska språket – det vet vi egentligen ingenting om idag. Det finns inga större forskningsresultat som säger något om detta. Det finns en massa tyckanden och uttalanden som bygger på resultat från andra länder. Utifrån detta behövs det mer forskning som kan visa på nyttan med modersmålsundervisningen för invandrarelevorna. Det skulle vara intressant att gå vidare i forskningen inom detta undersökningsområde. Det vore intressant att genomföra en receptionsundersökning för att fastställa vilka konsekvenser som läroböckernas representation får för elevernas förståelse för dubbelidentitet och dubbelkulturell kompetens.

6. Referenser

Primärlitteratur

Hamod Mohamed & Thanaa Yosif (2007). *القراءة العربية Al qeraa al arabia* . Libanon.
Lärobok för årskurs 6.

Sekundärlitteratur

Fredriksson, Ulf & Taube, Karin (2001). *Läsning bland elever med invandrarbakgrund. En undersökning av läsförmåga och bakgrundsfaktorer hos elever i årskurs 3 i Stockholm 1993- 96* Stockholm: Univ. Institutionen för internationell pedagogik.

Gagnestam, Eva (2003). *Kultur i språkundervisning*. Karlstad: Universitet.

Hellspong, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth & Tuomela, Veli (1996). Hemspråksundervisningen. I Kenneth Hyltenstam (red.) *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Bo & Svedner Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen, undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Ladberg, Gunilla (2000). *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med fler språk- Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Olsson, Erik (1999). Etnicitetens gränser och mångfald. Ålund, A, Johansson, R (red). *Etnicitetens mångfald och mångfaldens etniciteter – Kön, klass, identitet och ras. Gemenskapens grunder – etnicitet som konstruktion och process*. Falun: Karlsson Bokförlag

Paulin, Arja & Qamhawi, Oraib (1993). Kultur i undervisningen. I skolverket: *Mer än ett modersmål*, s.54-64. Stockholm: HLS förlag.

Sjögren, Annick (1991). Ungdom och tradition- En etnologisk syn på mångkulturell uppväxt. Ålund, A, Ehn, B (red) *Etnisk bricolage och nya gemenskaper, Multietnisk kultur i varande. Ungdom och tradition i det multietniska Sverige*. Stockholm: Mångkulturellt centrum.

Skolverket (2002). *Fler språk fler möjligheter: utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen*. Skolverkets rapport nr 228. Stockholm.

Stier, Jonas (2003). *Identitet Människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur.

Wellros, Seija (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: studentlitteratur.